

mr. Marjan Hajnal

Recenzija knjige "Bosna u srcu" Nihada Filipovića

Knjiga Nihada Filipovića "Bosna u srcu", složena je kao memoarska građa, kao sjećanje na vrijeme provedeno u logoru "Manjača" 1992. godine i kao publicističko-dokumentarna građa kojom se prati tok sudskog postupka trojici osoba optuženih za ratne zločine na području općine Ključ u domovinskom ratu 1992.-1995. godina. Već po formi dakle, ova knjiga je specifična: memoarska građa i osobni doživljaj i viđenje ne samo da se izlaže sudu javnosti, što je podrazumjevajući postupak u javnom angažmanu, nego na istom mjestu, u trećem dijelu knjige, autor svoje stavove i razmišljanja potkrepljuje, već danas moglo bi se kazati usvojenim ili pretežito usvojenim istinama sa odgovarajućom društvenom težinom. Osim dakle kao svjedočenje u vremenu, u knjizi "Bosna u srcu" nalazimo i elemente historijske istine sa distance.

Memoaristika, osobno svjedočenje i sjećanje je područje književnog izraza podložno subjektivizmu i više nego li su autori inače toga i svjesni. To je zbog ljudske prirode i sklonosti da se vidi kroz prizmu osobnog gdje se uvijek nešto naglašava, nešto potcjenjuje, nešto previđa, a nešto i svjesno izostavlja. Nije slučajno Miroslav Krleža memoare i memoaristiku nekom zgodom ocijenio negativno, navodno kazavši da uglavnom "ne vrijede ni lule duhana".

Filipović je toga svjestan, te sam kaže, u uvodnom dijelu knjige: "Unatoč toj snažnoj subjektivnoj vezanosti, nastojao sam da ovo ispisivanje, što je moguće više bude sa „distance“, tj. objektivno, koliko je to moguće kroz optiku osobnog kazivanja, koje je uvijek, manje ili više, subjektivno. Memoarski zapisi su uvijek subjektivno viđenje, gdje je autor i nesvjesno u iskušenju da nešto uveliča, a nešto umanji; ponešto se i zaboravi, a ponešto jednostavo previdi. Ako stoga ovo što namjeravam ovdje ispisati uzmete i sa zrnom 'soli', jer emocije, kao neizbježni pratilac svakog kazivanja o nekom bliskom, nisu najbolji saveznik u nekom objektivnom i nepristranom rasuđivanju o nekom ili nečemu, onda ipak ostaju neke činjenice o kojima vrijedi, prije bilo kakva opredjeljivanja, ozbiljno razmisliti".

Filipovićevo svjedočenje je snažno. On imenuje stvari bez pardona. Njegov govor je politički i publicistički. Oba ova izraza su političkom praksom tranzicijskog bosanskohercegovačkog društva i medijskim "podrepaškim" opsluživanjem političkih centara moći, pervertirana do svoje parodijske deformiranosti gdje govor (pisanje) ne samo da nije u službi Istine ili Ideje nego mistificiranjem i "posivljivanjem" realiteta kao jedinog mogućeg, uspavljuje, pasivizira i umrtvljuje kreativni potencijal mase.

U Filipovićevom govoru, međutim, nema lažne patetike, nema dvosmislenosti, nema duplih standarda. I još i više; iako govori o "olovnim vremenima" domovinskog bh. rata 1992.-1995. godina, za Filipovića to nije rat, ponajmanje građanski rat. Jer, ratovi su između vojski, a vojska nije civilno stanovništvo. Napad na civile, Filipović kvalificira onim što je to doista i bilo: kao zločin genocida, što je uostalom i kvalifikacija potvrđena sa strane najviših internacionalnih sudskih instanci. Bosanski domovinski rat poprima obilježja sukoba vojski tek sa narastanjem otpora civilnog stanovništva i uvezivanjem u oružane formacije Armije Bosne i Hercegovine, smatra Filipović. U najkraćem njegov govor je izvan klišea tzv. političke korektnosti kakva se javnosti nameće u modernoj, dejtonskoj Bosni i Hercegovini. U njegovom govoru, koji je, rekosmo, politički i publicistički, razumljivo, ima tendencije, ali nema tendencioznosti, nema agresivnog navođenja i naturanja. Filipović nudi argument, a na čitaocu je da se opredjeljuje po mjeri sopstvene savjesti.

Kroz filigransko ocrtavanje lika Omera Filipovića i tragičnog okončanja njegovog životnog puta u logoru Manjača, u kom se i sam Nihad (njegov bratić) istovremeno zadesio tih mjeseci ispunjenih užasima nečovještva, iscrtana je i tragičko-herojska dimenzija bosanskog čovjeka, posebno i poslovično čvrstog, ponositog i nepokolebljivog Krajišnika, koji do zadnjeg daha ostaje dosljedan ideji pravde za koju svjesno gine. Nihadova knjiga osim što predstavlja dokument, ona je i svojevrsni monument vitalnosti tog čovjeka koji, kao i Husein-kapetan Gradašćević, život daje, ali svoju Bosnu ne daje. U strašnom tjelesnom zlostavljanju sve do mučke smrti propatio je Omer, ali sve do kraja svog fizičkog trajanja potpuno svjestan smisla svoje žrtve.

Ono što, s druge strane istinski poražava i predstavlja potpuni fijasko civilizacije i pozitivnog prava jeste saznanje da se neko, i to ne bilo ko već nesuđeni kum, prvi susjed, slijedeći instrukcije idejnih utemeljitelja i faktičkih egzekutora genocida, usudio da zbog imenske „greške“ porobi druge posve nedužne ljude, da masakrira civile, pa čak i žene i djecu, samo zato što su prekodrinski kasapi tako naredili, a među njima posebno onaj čije ime asocira na dobro, Dobrica, a ni po čemu nije bio dobar, već naprotiv, bio je i ostao oličenje zla. Ne ostaje mjesta sumnji da je taj koji se odlično razumije u logoraško isljeđivanje sa Golog otoka iste metode prenio na logore u Bosni.

Također, knjiga Nihada Filipovića otvara horizont spoznaje izravne koordinacije između neposrednih realizatora zločina, kršitelja Konvencije o ratnim zarobljenicima, (iako i nije bilo riječi o zarobljenim vojnicima protivničke strane, već o civilima, često i maloljetnoj djeci sa njihovim majkama), i njihovih mecena-duhovnih inspiratora, od Pavla, Filareta, Amfilohija, Kačavende, do članova SANU i njihovog zloglasnog Memoranduma. A platforma tih inspiratora i menadžera povijesno perpetuiranog zla nesumnjivo je ležala u ideji planiranog genocidnog istrebljenja nepravoslavnih duša. Suviše mnogo dokumentovanih detalja ide u prilog toj činjeci da bi se ona mogla osporiti ili previdjeti. Jedan od pokazatelja je iznuđeno priznanje uz potpis „dobrovoljnog“ odricanja cjelokupne imovine i prepuštanje iste samozvanim vladarima tzv. rs. Synchronicitet upućuje na provođenje pedantno isplaniranog etničkog čišćenja, koje je samo drugi naziv za genocid.

Omer Filipović je to kao vizionar svoga vremena dobro naslutio i odlučno se suprotstavio dolazećem zlu i osionim bahatim krvožednim sadistima kojima zvjersko batinanje i necivilizovano okončanje tuđeg života ne predstavlja više od obične zabave. Bestijalnost takve smišljene politike ponižavanja žrtve opet potvrđuju dokumenti o logorima u kojima su mučene, degradirane, zlostavljane i silovane Bošnjakinje. Sve to unaprijed je anticipirao Omer, rekavši svojim mučiteljima ono zbog čega su se u izljevima svoje demonske svireposti obrušavali na tog heroja istine. A Omer Filipović je to uistinu bio, i ostao, heroj, upamćen po svom beskompromisnom karakteru kojeg se nije moglo slomiti nikakvim ucjenama, prijetnjama, uvredama, poniženjima i batinama pod kojima je njegova uzvišena duša, u datom momentu, ispunivši svoju misiju humanosti, odlepršala u vječnost.

Filipovićeva knjiga “Bosna u srcu” vrijedan je publicistički doprinos pravilnom razumijevanju i prevazilaženju oporog bh. političkog i društvenog realiteta. Kao takva zaslužuje pažnju javnosti.

Tel Aviv, februar, 2014.